

Скиба Я.В.

Студентка 2-го курсу факультету соціології та права
НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Бежевець А.М., старший викладач, факультет соціології та права
НТУУ «КПІ»

Органи та інші анатомічні матеріали людини, як об'єкти цивільних правовідносин

З кожним днем наукові досягнення у сфері медицини дають змогу більш ефективно боротися з хворобами. Основним завданням новітніх медичних технологій є продовження тривалості життя людини. Тому, все частіше застосовується трансплантація органів та інших анатомічних матеріалів людини, як один з найефективніших способів досягнення вказаної мети.

Так як відносини між людьми у цій сфері набирають все більшого поширення, то зрозуміло, що виникла необхідність у їх правовому врегулюванні. Нормативними актами, які здійснюють таке регулювання є Конституція України, Цивільний кодекс України, Закон України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини», Основи законодавства України про охорону здоров'я та ін. Якщо є суспільні відносини, врегульовані правом, то зрозуміло, що є і об'єкт цих відносин. Проте, до цього часу законодавчо не визначено, що є об'єктом цивільних відносин у сфері трансплантації анатомічних матеріалів людини.

Логічно було б сказати, що, так як відносини складаються щодо трансплантації анатомічних матеріалів, то саме вони і є об'єктом. І тут власне виникає головне питання, чи можуть органи та анатомічні матеріали людини бути об'єктами цивільних правовідносин, а якщо так, то якими саме?

Почнемо з того, що ж таке власне анатомічні матеріали людини. Визначення цього поняття міститься в ст.1 Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини»: «анатомічні матеріали людини - органи, тканини, анатомічні утворення, клітини людини».[3]

Відомі вчені – цивілісти Красновський Г. М. та Іванов Д. М вважають, що органи та інші анатомічні матеріали людини, хоча вони і мають корисні властивості, не є майном, а тому не можуть продаватись чи куплятись. В іншому випадку можна було б сказати, що людина є водночас і суб'єктом, і об'єктом правовідносин. [5,с.63]

В цій роботі ми спробуємо спростувати аргументи вчених та довести, що анатомічні матеріали людини все ж є об'єктами цивільних правовідносин.

Як ми знаємо, об'єктом суспільних відносин є матеріальні та нематеріальні блага, за допомогою яких люди можуть задовольнити свої потреби, та з приводу яких і виникають ці відносини. Одні із немайнових благ є благо «здоров'я». Немайнові блага є невід'ємними від особи, їх не можна передавати, продавати чи відчужувати будь-яким іншим способом.

Наше тіло – цілісний механізм, який складається з окремих елементів (органи, кров, клітини, тканини і т.д.), злагоджена робота яких забезпечує нормальну роботу даного механізму. Матеріальне тіло в цілому, з усіма його елементами, є, ніби, підґрунтям, фундаментом нашого немайнового блага на здоров'я. І, при передачі органу чи іншого анатомічного матеріалу, ми передаємо не благо на здоров'я, ми передаємо певну складову його матеріальної бази.

Такий висновок можна зробити, виходячи з положень статті 12 Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини», де вказано, що у живого донора можуть бути взяті лише один з парних органів або частина анатомічних матеріалів, лише після ретельного обстеження та наявності медичного висновку про те, що шкода завдана донору, не є смертельно небезпечною і є меншою, ніж небезпека, яка

загрожує життю реципієнта.[3] Як бачимо, благо на життя та здоров'я не відчужується, а відбувається передача анатомічних матеріалів, корисні властивості яких можуть використовуватись іншою особою.

Якби можна було зробити припущення, що коли особа дає згоду на трансплантацію своїх анатомічних матеріалів, вона розпоряджається своїм благом на життя, то як тоді пояснити ситуацію, коли людина за життя дає згоду на використання своїх анатомічних матеріалів у випадку її смерті. По суті, вона не може передавати благо здоров'я, адже після смерті вона його вже не має. Так само, коли родичі померлого дають згоду на використання його анатомічних матеріалів, то вони розпоряджаються його тілом, а не благом на здоров'я та життя.

Отже, цілком справедливо можна назвати анатомічні матеріали людини об'єктами правовідносин донорства. Такий правовий статус вони отримують з моменту відокремлення їх від організму людини з метою трансплантації. В момент, коли анатомічний матеріал трансплантовано іншій людині, він втрачає свій матеріальний зміст і знову, як єдине ціле з новим організмом, є базою блага на здоров'я реципієнта.

Що ж до того, яким саме об'єктом є анатомічні матеріали людини. Для того, щоб відповісти на це питання, необхідно проаналізувати їх ознаки, з точки зору об'єктів цивільного права. Отже, по-перше, це частина матеріального світу, по-друге, вони задовольняють потреби людей, зокрема потреби в здоров'ї, а, по-третє, щодо них виникають цивільні права та обов'язки. Виходячи з цього, можемо зробити висновок, що анатомічні матеріали, як об'єкти цивільних правовідносин, є речами. А включаючи той факт, що права на такі речі можуть переходити від одної людини до іншої лише з додержанням спеціальних вимог, встановлених законом, то можна також додати, що це є речі, обмежені в цивільному обороті.

На основі всього вище сказаного, можна зробити поспішний висновок що, людина – це просто набір певних «замінних запасних частин» для інших людей. Проте, цей висновок є хибним, адже він повністю заперечує соціально-біологічну сутність людини: це жива біологічна соціальна істота, наділена інтелектом, свідомістю і мовою, яка здатна не тільки оцінювати навколишній світ, а й перетворювати його.

Отже, необхідно законодавчо закріпити, що анатомічні матеріали людини, як об'єкти цивільного права, є речами обмеженими в обороті, передача права на які здійснюється лише з додержанням спеціальних вимог, передбачених законодавством. І ще варто було б наголосити на тому, що трансплантація органів не є передачею невід'ємного блага здоров'я, а навпаки здійснюється таким чином, щоб зберегти життя та здоров'я обох пацієнтів.

Список використаної літератури

1. Конституція України від 28.01.1996р.//ВВР України, -1996.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003// ВВР України,-2003
3. Закон України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині» від 16 липня 1999р.//ВВР України, - 1999.
4. Основи законодавства України про охорону здоров'я від 19 листопада 1992 року//ВВР України, -1993
5. Красновский Г.Н., Иванов Д.Н. Актуальные вопросы правового регулирования трансплантации органов и тканей в РФ// Вестник Московского Университета. Серия право.-1993.-№5.-с.63